

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 30

שאל נא את הכהנים תורה

א. ברוך ה' אחרי גלות כה ארוכה, יש לנו את בית המקדש שוב! נכנסתי בשבת קודש ושמעתי את הלויים שרים עם דביקות עצומה, טוב להודות לך, הלב שלי פעם מהתרגשות, הרגשתי שכבר אין לי יצר הרע הרי (גרא"ד דה"א כ.ג.ד), מותר לי לשייר אתם? (עי' תוס' ערכין יא ד"ה אל)

ב. רחובות ירושלים מלאים ילדים וילדות קטנים המשחקים (זכריה ח, ה), מוישי הקטן שהוא טמא שם ידו בכוס מים ואז שפך אותה בשלולית. ואז יענקלה בעט בכדור (המקבל טומאה) והוא נחת בשלולית, האם הכדור טמא? (עי' מקואות פ"א מ"א) ג. הלכתי ברחוב וסחבתי אוכל. פתאום אני נרטב, מישהו עשה שפונזה ובחסדי ד' זה נחת עלי ועל האוכל. רצתי למעלה כדי לברר אם יולדת עשתה את השפונזה, ואחרי שהתנצלו הם אמרו שלא היה טמא שם ואפי' בסתם ידים לא נגעו במים. האם הבגדים והאוכל שלי טהורים? (עי' מכשירין פ"ב מ"ג בפ"י הרמב"ם ור"ש ומקד"ד מז, א) ד. היה מת בחדר עם חלון קטן (טפח x טפח) לחדר אחר, לא רצייתי שהטומאה תעבור לחדר הבא אז מילאתי את החלון בממתק צמר גפן האם זה עוצר את הטומאה? (עי' אהלות פ"ג מ"ו) ה. הקומקום שלי קיבל חור קטן, במקום לקנות אחד חדש, פשוט חיברתי מחבת במקום החור, וזה עובד בצורה מושלמת. המחבת היתה טמאה, האם הקומקום טמא? (עי' כלים פכ"ד מ"ז)

הלכתא למשיחא

בואו נלמד מעט דיני חולין הנעשה על טהרת הקודש. חז"ל תקנו למי שרוצה לאכול את האוכל שלו (חולין) בטהרה לתרומה או לקודש (או בגלל שהוא רוצה להתרגל לאכול תרומה או מקודש לדעת רש"י, או בגלל שהוא רוצה להיפרד מעמי הארץ לדעת הרמב"ם), שלענין דינים מסויימים האוכל הוא כמו תרומה או קדושה. זה לא נדר גרידא שמשפיע רק על הנודר עצמו, אלא האוכל מקבל דין חדש, ולכן יש בזה השלכה גם על אחרים (עי' חז"א י"ד צז, ה).

באופן שהאדם מקבל על עצמו שכל אוכליו המיועד לאכול בימי טהרתו יהיו על טהרת התרומה, כל האוכל שראוי לדין זה (לאפוקי בשר שאינו ראוי לתרומה) יש בהם דין זה (רש"י חגיגה יט: ומק"ד מ, א). אפשר גם לבחור אוכל מסוים שהוא רוצה שיאכל על טהרת התרומה. מרק שאתה מתכנן להכניס בו תבלינים של תרומה, יש לו דין על טהרת תרומה (תוס' חולין לד:). וכן מים שהולכים לשמש לרחיצת בשר הקרבן יש לה דין של טהרת הקודש.

מה הם הדינים של חולין שנעשה על טהרת תרומה? א. זה יכול להיות שלישי, ואם כהן אוכל אפילו שלישי שנעשה על טהרת התרומה, אסור לו לאכול תרומה עד שהוא ילך למקוה. ב. אסור לטמאם כמו שאסור לטמא תרומה? אולם אין איסור באכילת חולין שנעשה על טהרת תרומה שנטמא, (כן הוא פשוט הגמ' חולין לד כמש"כ המקד"ד, ובשלמי יוסף חולין ס"ו נט כתב דראשון ושני אסור). יש מחלוקת אם טבול יום (שהוא שני) יכול לפסול חולין שנעשה על טהרת תרומה (תוס' נדה ז. ד"ה והא"י³, ור"ש טבוי"י פ"ד מ"א). עוד יש מחלוקת אם שלישי שנעשה על טהרת תרומה יכולה לעשות רביעי בקודש, (לדעת הרמב"ם פ"א אה"ט ה"ט אינו מטמא אפי' משקי קודש, ולשא"ר אם נגע בקדשים נעשה שני, עי' חז"א טהרות ב, ט).

מה הם הדינים של חולין שנעשה על טהרת הקודש? א. הרמב"ם סובר שבניגוד לקדשים שנעשו רביעי, חולין שנעשה על טהרת הקודש יכול להיות רק שני (אולם בקמח למנחה שיש לה קדושת פה אבל לא קדושת כלי יש דין תרומה שיכול להיות שלישי), והראב"ד חולק וסובר שזה כמו קדשים שיכול להיות רביעי. ב. אסור לטמאם כמו שאסור לטמא קודש⁴, אולם אם זה נטמא, לדעת התוס' (חולין לד:) מותר לאכול את זה, והמקדש דוד אומר שלדעת הרמב"ם (פ"ג מ"מ ה"ט), אסור לאכול וטעונין שריפה.

באלו ההלכות דומה לגמרי לקדשים. א. בטבילת כלים שמשתמשים בהם על טהרת הקודש, אין להניחן כולם יחד בדלי אחד לטבול, ב. אם מים טמאים נגעו בחלקו החיצוני של הכלי, החלק הפנימי נטמא (וצריך להטביל לפני השימוש לחולין שנעשה על טהרת הקודש). ג. אין לשאת את החולין בשקית ניילון בעת שאתה נושא גרביים שהם טמאים מדרס ביד

¹ בסוגיא דחגיגה יט: מייירי באדם שקיבל לאכול כל חוליו ע"י טה"ק, ודינו שאין בגדיו מדרס לקודש. ובאופן שבחר דבר מסויים, בשעה שאינו עומד לאכול או לגעת אותו דבר, לכאורה בגדיו מדרס לקודש, ובשעה שעומד לאכול אותו מאכל ונהר אפשר דאין בגדיו מדרס לקודש, וצ"ע. ובדבר מסויים אם רוצה לחזור בו אם רוצה לחזור בו יכול לישאל עליו, ואפי' כבר נעשה שלישי, אם שואל עליו מותר לאכול בטומאה. אמנם בלי שאלה לא מסתבר שיכול לנהוג בו על טהרת הקודש מתי שירצה, או רק לכמה שעות ביום, מו"ר הגאון ר' שלמה מילר שליט"א.

² כן הוא פשוט הסוגיא בחולין לג דאם הוכשרו ונעשו על טהרת התרומה אין נאכלים בידיים מסואבות, (וכ"כ הרש"ש שם לו:). וכן הוא ברמב"ם פ"ח ה"ט משאר אה"ט, אמנם לתוס' הרא"ש שם מותר.

³ ובתופסתא טבול יום פ"א ה"ג גי' הגר"א חומר בידיים מטב"י, ידיים פוסל חולין שנעשה על טה"ק משא"כ טבוי"י, וזהו כדעת תוס', והר"ש פ"ב מ"ב ל"ג לה בתסופתא. ודברי תוס' תמוהים דס"ל דכל עיסה הטבולה לחלה יש לה דין על טהרת התרומה, הרי במתני' פ"ד מ"א קתני להדיא דידיים אין פוסלות, והרי ידים פוסלות חולין על טהרת תרומה. ודעת הרמב"ן חולין לד' כדעת הר"ש, וכן דעת המג"א ס' ר"פ דטבוי"י פוסל חולין שנעשה"ת.

⁴ כן דעת רש"י חולין ב: וריטב"א שם, וכ"כ החזו"א טבוי"י ב, דזהו פשוט הסוגיות, ועי' רמב"ן שם, ולתוס' הרא"ש שם לגי מותר לטמאות.

השניה. ד. בגדי אנשים שאינם אוכלים על טהרת הקודש נחשב לטמא (ואם זה נוגע באוכל נטמא, או אם אתה נוגע או מזיז את הבגד, אתה נחשב טמא למאכל). ה. צריך להתיר את כל הקשרים בבגדים או את הפריטים שיבואו במגע עם האוכל לפני הטבילה, (גם אם המים יכולים לעבור). ו. כל הכלים שבאו במגע עם האוכל (למשל, מפת שולחן) צריכים טבילה, גם אם מעולם לא נטמאו.⁵

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. סוף חזרונו לבית המקדש, אהרן הכהן הכין את המנורה להדלקה, הוא הכניס את הפתילות ומילא את הכוסות בשמן, והוא חזר לעזרה להביא אש ממצבת החיצון, הוא ראה את הרמב"ם עם כל הראשונים. לאהרן הכהן היה כל כך הרבה הכרת הטוב לרמב"ם על שלימד את כלל ישראל הלכות קדשים וטהרות ושהכין אותם לבית המקדש השלישי, הוא נכנס להיכל והוציא את המנורה והציע לרמב"ם להדליק את המנורה, האם הרמב"ם יכול להדליק למרות שאינו כהן? (ע' רמב"ם ביאת מקדש טז, וראב"ד והסוגיא יומא כד: בראשונים)

תשובה: הרמב"ם סובר כי זר כשר להדליק את המנורה, מכיון שהוא סובר שהמצוה היא שהמנורה צריכה להיות דלוקה, אך אין מצוה להדליק בכהן, אולם ראשונים אחרים חולקים, ואין להדליק בזר לכתחילה.

ב. ברוך ה' הסנהדרין חזרו, והם פוסקים בכל מחלוקת ושאלה, ופסקו שבישול אחר אפיה הוא מלאכה דאורייתא (ע' חזר"א כלים כג, י). לא היה לי מושג כמה פעמים שמת ביצים מטוגנים שיש להם דין אפוי (כגון פסח לאקשין) לתוך המרק בשבת, אז הפרשתי 250 חטאות, ועוד 100,000 שקל לקנות עוד 100 כבשים. ואז הופעל הסרטון של כולם (תרגום סוף קהלת), שע"י רואים כל מה שנעשה, ויצא שזה היה רק 243 פעמים. מה אני עושה עם שאר הכבשים והכסף? (ע' רמב"ם פסולי המקדשים פ"ה ה"ו)

תשובה: אם הפריש בהמות, הם צריכים רעיה (לרעות עד שיקבלו מום ואז אפשר לפדות את הקדושה בכסף) ומשתמש בכסף כדי לקנות נדבה (קרבת עולה). אם הפריש כסף, מותר הכסף לנדבה. לדעת האבן האזל והערוך השולחן העתידי זהו רק אם הפריש הכל בבת אחת (מכיוון שכל אחד מהבהמות היה ראוי להיות חטאת), אבל אם הפריש (בהמות או כסף) בזה אחר זה, אז דנין שהמתרות לא קדושות כי זה היה טעות. במקרה שלנו גם אם ההפרשה היתה בבת אחת, אבל מכיון שבעיקרון משתמשים בבהמות תחילה אפשר לדון על הכסף שהיה הפרשה בטעות. המרכבת המשנה (שקלים פ"ג ה"ב) חולק על הנ"ל וסובר שגם בהפרשה בזה אחר זה אין אומרים שהיא הפרשה בטעות אלא הם קדושות וצריכים רעייה.

ג. אני בן תורה וכשהמשיח הגיע כל הכסף ממלכות רומי והכסף שיוסף החביא במצרים הועבר לבני תורה, במיוחד לאלה שהיו מחדשים חידושים (פסחים ק"ט). הדבר הראשון שרציתי לעשות היה להביא קרבן תודה. לקחתי דלי מלא מטבעות ואמרתי שאני מביא מאלה קרבן תודה. ספרתי את המטבעות וזה יצא הרבה יותר מהקרבן היקר ביותר, מה אני עושה עם שאר הכסף? (ע' רמב"ם פסולי המקדשים פ"ה ה"ז)

תשובה: לדעת הרמב"ם שאר הכסף הוא חולין, כי הוא אמר 'אני הולך להביא מאלה', מה שמרמז שהוא לא התכוון להשתמש בכל הכסף עבור קרבן. ולדעת הראב"ד הוא מתכוון להשתמש בכל הכסף עבור הקרבן שלו, ולכן משתמשים במותר הכסף לתודה אחרת.

ד. אם יש מת בחדר והדלת סגורה ואני מחוץ לחדר, האם אני טמא? (ע' אהלות פ"ו מ"ב וט"ז יר"ד שע"א ס"ק ג' ונקה"כ)
תשובה: המשנה אומרת שבאופן שהדלת סגורה באמצעות מפתח, אם הדלת סגורה רק בגלל המפתח, היא לא מעכבת את הטומאה מלהימלט מהחדר. בתוס' (ב"ב יט:), יש שלושה הסברים. א. הדבר שחוסם את הטומאה צריך להיות חזק מספיק כדי להישאר שם בכוחות עצמו ולא להיתמך במשהו אחר, ב. מכיוון שמפתח הוא מקבל טומאה, זה לא יכול למנוע הטומאה מלברוח (למרות שהדלת היא שעוצרת, אבל היא מוחזקת במקומה על ידי דבר המקבל טומאה), ג. גם אם המפתח אינו מקבל טומאה (הוא עשוי מעץ), אך כלי אינו יכול למנוע מהטומאה לברוח (למרות שהדלת היא העומדת בפני הטומאה, אך היא מוחזקת על ידי כלי). הרמ"א מביא את ההסבר הראשון שכדי לעצור את הטומאה צריך שיהיה ראוי לעמוד בכוחות עצמו. ה"ט"ז אומר שאם כן, דלת שאינה יכולה להישאר במקומה ללא צירים או ידית דלת, אינה מונעת מהטומאה מלברוח. הש"ך חולק וסובר שרק מפתח שאינו נמצא שם באופן קבוע נחשבת לסתימה עראית, אך דלת הנמצאת על צירים יכולה לחסום את היציאה של הטומאה.

יש דין אחר של סוף טומאה לצאת שפירושו איזו דלת שהטומאה יוצאת דרכה, אז גם אם היא סגורה, הטומאה עוברת דרכה מדברגן, לכן אם יש רק דלת אחת לחדר, אז הטומאה תצא גם אם הדלת סגורה, אבל אם יש דלת אחרת שהמת יצא ממנה, הדלת יכולה לעצור את הטומאה.

ה. האם קשיש (ע' זכריה ח, ד) יכול להיכנס להר הבית עם מקל? (שו"ת שבות יעקב ח"ג ס' א' וחיד"א ביוסף אומץ סי' טז)
תשובה: השבות יעקב כותב להתיר, ורק מקל מטיילים שהוא מלוכלך אסור, והחיד"א חלק על זה.

⁵ וכן טומאת מעת לעת נוהג בחולין שנעשו עטה"ק, ואין שורפין כיון דטומאתן מספק. והכוונה לגבי מעלי"ע הוא לגבי כלים דדינם כטמאים כלפי השתמש לתרומה וקדשים או בחולין שנעשו עטה"ק, וכן לאוכלים של הנזיר, אבל אוכל חולין שאינו נטמא, אינו מטמא קדשים (עי' ח"י רע"א נדה ה: וחזו"א י"ד צ"ו וזכר יצחק סי' נח). ברוך ד' שעזרני לבאר רוב כללי ההלכות הנחוצות שנוכח לקיימם בקרוב, ויש עוד הלכות נחוצות שצריך לדעת, כמו הדין של מעת לעת, וטומאת בע"ק, ודיני פולטת ומשמשת שטמאה ג' ימים, ע"י נדה מא: כמה הלכות, וכן חיוב בדיקות לעוסקות בטהרה, ודיני זבה ושומ"י ואימתי טבילתן.